

פתרון בחינת הבגרות ב- תנ"ך שאלון 001203, 137
מוגש על-ידי צוות מורי בית הספר:
מירי רוס, גליה סמו, דנית בר-אור, חוה צדוק, אלי לוי

תשובה לשאלה 1

תוצאות המלכת מלך לפי שמואל:

הפקעת אדמות – פס' 14: "וְאֵת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֵת כְּרָמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לְעֶבְדָיו" – המלך יפקיע את האדמות, וייתן לעבדיו.

הטלת מיסים – פס' 15: "וְזָרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂר", או: פס' 17: "צֹאנֵיכֶם יַעֲשֶׂר" – המלך ייקח מעשר מן היבול כדי לשלם לעבדיו.

גיוס אנשים לשירות המלך – פס' 7: אֵת בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשֵׁם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכָּבָתוֹ", או: פס' 12: "לְשׁוֹם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרָשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצָר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וְכְלֵי רֶכֶב" – המלך יגייס אנשים לצבאו או לחצר המלוכה.

הערה: ניתן לצטט גם את פסוק 13, גם את פסוק 16 וגם את סוף פסוק 17.

גיוס רכוש עבור הממלכה – פס' 14: "וְאֵת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֵת כְּרָמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לְעֶבְדָיו", או: פס' 16: "וְאֵת עֲבָדֵיכֶם וְאֵת שִׁפְחוֹתֵיכֶם... וְאֵת חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וְעֲשֶׂה לְמִלְאכָתוֹ" – המלך ייקח את רכוש העם כדי לממן את עבדיו או לשימוש.

תשובה לשאלה 2

א. בספר שופטים ח' 22 אומר העם לגדעון: "מִשָּׁל בָּנוּ גַם אֲתָה גַם בְּנֵךְ גַם בֶּן בְּנֵךְ" – העברת השלטון מאב לבן מלמדת על בקשה למלוכה. בספר שמואל העם אומר "שימה לנו מלך" (פס' 5), או: "לא, כי אם מלך יהיה עלינו" (פס' 19), או: "ושפטנו מלכנו יצא לפנינו" (פס' 20). הסיבה המשותפת לבקשת העם היא שהמלך ייצא לפניהם, יוביל אותם לניצחון במלחמות.

ב. גם שמואל וגם גדעון מתנגדים לבקשת העם. התוצאה בימי גדעון הייתה דחיית המלוכה, ואילו בשמואל נדרש לבסוף שמואל להמליך מלך לעם.

תשובה לשאלה 3

- א. התגובה הדומה היא ציווי לשמוע בקול העם (פס' 7: "שמע בקול העם..."), פס' 22: "שמע בקולם...").
- ב. בפס' 7-9 אומר ה' "שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֶתְּךָ מֵאֲסוּ כִּי אֶתִּי מֵאֲסוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם...".
- דברים אלה נועדו להרגיע את שמואל, כשה' מסביר לשמואל שהבקשה למלך איננה עקב אי שביעות רצון העם משמואל, אלא מה'.

תשובה לשאלה 4

העמדה ע"פ החוק בדברים היא שעל המלך חלים חובות רבים, בעוד שהעמדה של שמואל היא שלמלך זכויות רבות, כמעט בלתי מוגבלות.

דוגמא לחובות ע"פ דברים: "רק לא ירבה לו סוסים", או: "ולא ירבה לו נשים", או: "וכסף וזהב לא ירבה לו", או: "וכתב לו את משנה התורה הזאת", או: "לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם", או: "לבלתי רום לבבו מאחיו", או: "ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל".

דוגמא לזכויות ע"פ שמואל: "וְאֵת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֵת כְּרָמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יָקַח וְנָתַן לְעַבְדָּיו", או: "וְיִזְרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂר", או: "צֹאנֵיכֶם יַעֲשֶׂר", או: "אֵת בְּנֵיכֶם יָקַח וְשָׂם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ", או: "לְשׂוֹם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרָשׁ חֲרִישׁוֹ וְלַקָּצֵר קָצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כָּלִי מִלְחַמָּתוֹ וְכָלִי רֶכֶב".

ניתן להביא ציטוטים אחרים.

הערה ביחס לשאלה 4

ייתכן שתתקבל גם תשובה אחרת מזו שלעיל, והיא: שמואל מתנגד למלוכה, עמדתו שוללת את המלוכה ("וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו"), הוא רואה בשלטון המלך דבר שלילי הפוגע בעם (ניתן לצטט מפסוקים 11-18 דוגמאות שונות), בעוד שהחוק בספר דברים רואה את המלוכה בחיוב, או לפחות לא שולל שלטון של מלך ("ולבלתי סור מן המצווה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל" או "לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם" – מלך בישראל יביא לאכיפת חוקי ה' ושמירתם).

תשובה לשאלה 5

א. בפס' 9-15 מתואר חלום שלמה בגבעון, במסגרתו מבקש שלמה מה' חכמה שיפוטית, יכולת לשפוט את עמו בצדק (פס' 9: "ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך..."). בפס' 12 נאמר שה' נענה לבקשתו: "הנה עשיתי כדבריך, הנה נתתי לך לב חכם ונבון...".

בפסוקים 16-27 מתואר "משפט שלמה". במשפט זה בו הוא שופט בין שתי נשים, באה לידי ביטוי חוכמת השיפוט שנתן לו האל.

ב. בשלושת הכתובים מתגלה ה' לאדם בחלום: בראשית כ' 3: "ויבא אלוהים אל אבימלך בחלום הלילה", בראשית ל"א 24: "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה", מלכים א', ג' 5: "בגבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה". בעוד שבשני המקרים הראשונים התגלה האל כדי להזהיר (בראשית ל"א: "השמר לך פן תדבר עם יעקב", בראשית כ': "הנך מת על האשה..."), הרי שלשלמה מתגלה האל כדי לשאול את שלמה מה בקשתו, האל מתגלה כדי להיענות לרצונו של שלמה: "ויאמר אלהים שאל מה אתן לך".

ג. על התלמיד לציין שלושה מהפרטים הבאים:

- 1) טענות הנשים שקולות. כל אישה טענה בדיוק אותו דבר.
- 2) שתי הנשים ילדו בהפרש של ימים בודדים.
- 3) שתי הנשים גרו בבית אחד.
- 4) לא היה אדם נוסף בבית זולתן.
- 5) שתי הנשים בנות אותו רקע - שתיהן זונות.
- 6) האירוע התרחש בלילה, כשלפחות אחת מהשתיים ישנה.

תשובה לשאלה 6

א. נחש הנחושת נעשה ע"י משה במדבר כדי להציל את בני"י ממכת נחשים שהביא עליהם ה' במדבר, כעונש על תלונותיהם: "ויעש משה נחש נחושת... והיה אם נשך הנחש את איש והביט את נחש הנחושת וחיי" (במדבר כ"א, 9).

חזקיהו השמיד את נחש הנחושת משום שבמשך הזמן בני"י החלו לעבוד אותו, לסגוד לו, ותפסו אותו כאל: "כי עד הימים ההמה היו בני"י מקטרים לו" (מלכים ב', י"ח 4).



- ב. 1) נקבת השלוח שימשה להעברת מי הגיחון מחוץ לירושלים אל תוך העיר. הרקע ההיסטורי לחציבת נקבת השלוח היה הכנות שערך חזקיהו לקראת המצור האשורי שיבוא על ירושלים עקב מרידתו באשור.
- 2) ניתן ללמוד מהכתובת שהנקבה נחפרה במקביל ע"י שתי קבוצות חוצבים. ניתן ללמוד מהכתובת שהמפגש בין החוצבים היה מאורע מרגש, ולכן מוקדש לו תיאור: "הכו החצבים אש לקרת רעו...".
- כלי החציבה היו גרזנים, ע"פ הכתובת.
- ניתן ללמוד מן הכתובת שהנקבה הייתה ארוכה וגבוהה. אורך הנקבה היה אלף ומאתיים אמה, וגובהה היה מאה אמה: "... מאתים ואלף אמה, ומ[א]ת אמה היה גבה הצר...".

- ג. דמותו של חזקיהו: מצד אחד חזקיהו היה פורץ דרך מבחינה דתית, שכן הרס את נחש הנחושת שבנה משה בתקופת המדבר: "וכתת נחש הנחושת אשר עשה משה" (פס' 4).
- מצד שני, חזקיהו דבק במסורת ובחוקי ה', כפי שניתנו ע"י משה: "וישמור את מצוותיו אשר ציווה ה' את משה" (פס' 6).

דמותו של הושע בן אלה: מלך ישראל חטא לה', לא שמר על מצוות ה' אשר ניתנו לעם ע"י משה. לכן, בתקופת הושע בן אלה גלתה ישראל לאשור: "... שנת תשע להושע מלך ישראל נלכדה שומרון" (פס' 10); "על אשר לא שמעו בקול ה' אלהיהם... את כל אשר ציווה משה עבד ה'..." (פס' 12).

תשובה לשאלה 7

- א. 1) טענת ירמיהו היא: כיצד ייתכן שהרשעים מצליחים? או: טענת ירמיהו היא שה' לא שופט בצדק: "מדוע דרך רשעים צלחה" (פס' 1).
- ע"פ פסוק 3 ניתן להבין שטענתו של ירמיהו נובעת ממניעים אישיים, מכיוון שהוא מדבר על עצמו באופן אישי (בגוף ראשון) כשהוא מבקש נקמה ברשעים הפוגעים בו: "ואתה ה' ידעתני תראני ובחנת לבי איתך... התקם כצאן לטבחה...".
- 2) לפי רש"י, טענת ירמיהו בפס' 1 איננה אישית, אלא מתייחסת לחורבן ירושלים. טענתו היא: כיצד ייתכן שה' נותן לנבוכדנצר מלך בבל הרשע, את האפשרות והיכולת להשמיד את ירושלים ובית המקדש?!



- ב. 1) ע"פ תהלים א', הצדיק מדומה לעץ שתול, יציב ומניב פרי, מצליח ולא נובל: "כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר עשה יצליח".
- הרשע, לעומתו, מדומה לקליפת הגרעין, קליפה יבשה, קלה, שהרוח הודפתה: "כמץ אשר תדפנו הרוח".
- 2) ירמיהו הופך בדבריו את היוצרות, טוען שהרשע הוא היציב והמצליח ומדמה אותו לצמח פורה: "נטעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי" (פס' 2). מטרתו של ירמיהו היא להדגיש את העוול וחוסר הצדק שקיים, כדי למחות בפני האל.
- ג. דבר ה' לירמיהו בפרק א', 18-19 תואם את השלב בו מצוי הנביא, תחילת שליחותו, והאל מכינו לקראת הבאות, לקראת הקשיים - עליו להיות חזק ולעמוד איתן מול קבוצות האוכלוסייה החזקות בירושלים - המלכים, הכהנים והשרים, כשהאל מעודדו שהוא יעמוד לצידו: "כי אתך אני... להצילך". לעומת זאת, דבר ה' בפרק י"ב נאמר לירמיהו לאחר שצבר ניסיון בשליחותו, והאל יכול לנזוף בו על החולשה שהוא מגלה: "כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים".

תשובה לשאלה 8

- א. 1) בפס' 26 מדומים ישראל ויהודה לזרעים. הציור המטאפורי הוא של ה' הזורע את ישראל ויהודה בארץ. הנחמה היא שכשם שזרע נזרע באדמה והופך ליציב, חזק ופורח, כך ישראל ויהודה יחזרו לארצם, יפרו וירבו.
- 2) הנביא מנחם שה' יבנה וייטע את עם ישראל, כפי שהביא עליו חורבן בעבר: "והיה כאשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ... כן אשקוד עליהם לבנות ולנטוע". מכיוון שנבואת הנחמה מופנית גם לישראל וגם ליהודה, סימן שהיא נאמרה לאחר חורבן יהודה: "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה".
- ב. 1) המשל: האבות אוכלים פירות לא בשלים ושיני הבנים ניזוקות, הופכות לקהות. תפיסת הגמול המובעת היא של גמול לדורות - אבות חוטאים ובניהם נענשים.

2) ירמיהו מבטיח גמול אישי - מייד: "לא יאמרו עוד אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה", או: "איש בעונו ימות", או: "כל האדם האוכל בוסר תקהינה שיניו".
הנחמה בכך היא שאם העם ישוב לה' הוא ייגאל, כי לא ייזקפו לרעתו חטאי הדורות הקודמים.

ג. 1) ע"פ ירמיהו, תהיה תורת ה' כתובה על ליבם של בניי (פס' 32), וזו הגשמת הצו שבדברים ו' 6: "והיו הדברים האלה... על לבבך".
2) בפסוקים 34-35 משווה הנביא בין נצחיות עם ישראל לנצחיות חוקי הטבע, ומכאן שכשם שהטבע נצחי, גם קיומו של עם ישראל נצחי, ונבואת הנחמה והגאולה של הנביא - תתגשם.

תשובה לשאלה 9

א. משמעות בריאת האדם "בצלם אלוהים" בהקשרה ע"פ בראשית א' 26-27:
האדם נברא עם יכולת שליטה בחיות, ובכך הוא דומה לאל השולט בעולם.
אנ:

מכיוון שנאמר בלשון רבים: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ואחת הפרשנויות היא שהאל התייעץ עם המלאכים, ניתן לומר שמשמעות בריאת האדם "בצלם אלוהים" היא שהוא נברא בדמות המלאכים.

משמעות בריאת האדם "בצלם אלוהים" בהקשרה ע"פ בראשית ט' 1-7:
האדם נברא עם תכונות רוחניות דומות לאלה של אלוהים כגון מוסר ומצפון, ומשום כך ניתן לתבוע ממנו שלא לרצוח.

אנ:
רוצח אדם דינו מוות, מכיוון שפגע באדם שנברא "בצלם אלוהים". מכאן, שבגופו של האדם יש משהו מן האלוהות, וזו משמעות בריאת האדם "בצלם אלוהים".

אנ:
האדם נברא עם יכולת שליטה בחיות, ובכך הוא דומה לאל השולט בעולם:
"ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ..." (בראשית ט' 2).



ב. במזרח הקדום ייחסו למלך "צלם (=דמות) אלוהים" וזאת כדי להבדילו משאר בני האדם, שאינם בדרגת המלך ואינם דומים לאל. במקרא, לעומת זאת, כל בני האדם הם "בצלם אלוהים", המלך ואחד העם.

מכאן ניתן ללמוד, שהמקרא תופס את האדם כנעלה יותר מכפי שהוא נתפס במזרח הקדום.

אן :

מכאן ניתן ללמוד שע"פ המקרא כל בני האדם שווים, בעוד שבמזרח הקדום נתפס המלך כנעלה על כל שאר בני האדם.

תשובה לשאלה 10

א. על התלמיד לציין שלוש מבין נקודות הדמיון הבאות :

- 1) בשני הסיפורים נשלחים בעלי כנף (כגון יונה ועורב) לראות האם קלו המים.
- 2) בשני הסיפורים בניסיון הראשון בעל הכנף שב כי המים לא קלו, ובפעם האחרונה בשני הסיפורים לא שב בעל הכנף כי המבול תם, קלו המים.
- 3) בשני הסיפורים נאמר על היונה "לא מצאה מנוח לכף רגלה".
- 4) בשני הסיפורים מקריב הניצול קורבן לאל/אלים.
- 5) בשני הסיפורים נאמר שהאל/האלים הריחו את ריח הקורבן.
- 6) בשני הסיפורים מדובר בשליחה ביום השביעי, או : בשני הסיפורים יש שימוש במספר הטיפולוגי 7.

ב. בבראשית ו' 5-7 קובע אלוהים שיצר מחשבות לבו של האדם "רק רע כל היום", כלומר האדם חושב ומתכנן כל היום כיצד לעשות רע, והמסקנה הנובעת מכך היא שיש להשמיד את האדם : "אמחה את האדם אשר בראתי". בבראשית ח' 21 אלוהים קובע שוב כי "יצר לב האדם רע מנעוריו", אבל מסיק מסקנה הפוכה : הוא לא יגרום להשמדת העולם והחיים בו בגלל שחיתות האדם, מפני שרוע לבו של האדם טבוע באופיו, ואי אפשר לשנות זאת.



תשובה לשאלה 11

א. שני הנביאים קובעים כי הגולים ישובו לארץ בעתיד. ירמיהו אומר: "והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה", ויחזקאל אומר: "... והבאתי אותם אל אדמתם".

ב. הנבואה שבפרק כ"ט בספר ירמיהו נאמרה לאחר גלות יהויכין (597 לפנה"ס), ולפני חורבן בית ראשון (586 לפנה"ס). זהו מכתב ששולח ירמיהו לגולי בבל, שראו בגלות מצב זמני קצר, ותלו תקוות במרד יהודה ושכנותיה בבבל. ירמיהו מנסה לשכנעם לזנוח את חלומות השווא על אודות מרד קרוב בבבל, ומעודד את הגולים להשלמה עם ישיבה ארוכת טווח בבבל. לעומת זאת, נאמרה הנבואה שבפרק ל"ז בספר יחזקאל שנים לאחר חורבן בית ראשון. יחזקאל פונה אל גולי בבל היושבים בגלות כבר תקופה ממושכת, מיואשים ומשוכנעים כי נגזר גורלם למות בגלות והם לא יזכו לשוב לארץ לעולם, ומעודדם שהגאולה בוא תבוא, והם ישובו לציון.

תשובה לשאלה 12

זכריה רואה מנורת זהב. בסיס המנורה, הפך שעליו עומדים הנרות נקרא גִּלְהָ (אולי כיוון שהיה עגול), ועליו עומדים שבעה נרות. משני צידי המנורה ניצבים שני ענפי זית.

המסר שהמלאך מבקש להעביר באמצעות מראה המנורה הוא, שהגאולה תבוא בזכות האמונה באל/עבודת האל (המסומלת ע"י המנורה), ולא באמצעות הכח הפיזי: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי".

תשובה לשאלה 13

א. יחסו של ה' ליעלים, לאיילות ולערוד הוא יחס של בורא לברואיו, כלומר הוא יודע את כל מאפייניהם, קבע מראש את ההתנהגות המיוחדת לכל בעל חיים (משך הריונה של כל חיה, התהיה מבויתת או פראית וכדומה), והוא דואג להם (מקום, מזון וכדומה).

המסר שמועבר באמצעות תיאורים אלה הוא שרק לאל הבורא יש ידיעה ושליטה מלאה בטבע, בעוד שהאדם (איוב) הוא יצור מוגבל ואיננו יכול להבין את המעשה האלוהי. (מכאן, שאין האדם, איוב, יכול לבקר את האל ו/או את הצדק האלוהי).



ב. הדברים שהבין איוב :

1) הוא הבין שהאל כל יכול (פס' 2).

2) הוא הבין שדיבר על דברים שאין ביכולתו להבין (פס' 3).

הדברים המעידים שאיוב השתכנע :

"על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" - איוב מודה שהוא מואס בדבריו

הקודמים, ומתחרט עליהם בהכירו במגבלתו.

תשובה לשאלה 14

באיוב כ"ח 28 : "יראת ה' היא חוכמה" - החוכמה היחידה לאדם היא יראת ה',

קיום חוקיו ולסור מרע.

בקהלת : "והאלוהים עשה שיראו מלפניו" - יראת ה' היא גזרה קבועה מראש,

אלוהים קובע לגבי כל אדם האם ירא את ה' או לא.

מסקנתו הסופית של ספר איוב (פרק כ"ח) היא שהאל גומל צדק, גם אם האדם

מוגבל מלהבינו, ועל כן על האדם לבחור לירוא את ה' ולסור מרע.

לעומת זאת, מגילת קהלת מציגה תפיסה דטרמיניסטית, לפיה הכל קבוע מראש, אין

חופש בחירה, ואפילו יראת שמים היא בידי שמים.

א :

לפי איוב, יש טעם ללכת בדרכי ה' כי ה' גומל ליראיו. לפי קהלת, אין תועלת ביראת

ה', אין בכלל יתרון במעשה האנושי, כי שום דבר לא יכול להשתנות בעולם, ואין צדק.

תשובה לשאלה 15

א. על התלמיד להציג אחת משתי האפשרויות שלהלן :

בשה"ש ב' 5 אומרת הנערה : "סמכוני באישיות, רפדוני בתפוחים, כי חולת

אהבה אני". הנערה חשה חולשה בגלל אהבתה, והיא פונה לחברותיה ומבקשת

לחזקה בעוגות פירות הקשורים לאהבה, כגון תפוחים ועוגות ענבים/צימוקים

(=אישיות).

בשה"ש ח' 5 מתוארת אהבתה של הנערה לדודה. היא מתרפקת עליו ומזכירה לו

כי "תחת התפוח עוררתך", הכוונה לעוררות המינית - מעשה האהבה ביניהם.

עץ התפוח מסמל בפסוק זה גם את הפריון משום שהנערה מזכירה לאהובה

שאמו הרתה אותו תחת עץ התפוח : "שמה חבלתך אמך".





- ב. 1) על התלמיד להציג שתיים מבין שלוש המשמעויות האפשריות של שבועה זו:
- א. הנערה משביעה את חברותיה לא להאיץ באהבה עד שתחפץ, שתהיה רצויה. יש לתת לאהבה להתעורר בעצמה ולהיות רצויה.
- ב. הנערה אומרת לחברותיה שהיא חולמת על מעשה האהבה שלה ושל אהובה, ומבקשת שלא יעירו אותה מחלומה.
- ג. הנערה משביעה את חברותיה שלא יפריעו לה במעשה האהבה.
- 2) על התלמיד להציג אחת משתי האפשרויות הבאות:
- אן: הצבאות ואיילות השדה הם בעלי חיים שנחשבים סמלי אהבה.
- אן: אלו הם רמזים לכינויים של ה': צבאות - כינוי לה' צבאות, איילות השדה - רמז לכינוי "אלוהים" או "אל שדי".

תשובה לשאלה 16

ישועת ה' מתוארת כסיוע לברק הרודף אחרי סיסרא. ה' מתואר כיוצא לפני ברק וגורם מהומה גדולה בקרב הצבא הכנעני, מכה בהם מכה גדולה.

דוגמאות אפשריות: "זה היום אשר נתן ה' את סיסרא בידך".

אן: "הלא ה' יצא לפניך".

אן: "ויהם ה' את סיסרא ואת כל הרכב ואת כל המחנה".

ישועת ה' בשירה מתוארת כמתרחשת באמצעות הפעלת כוחות טבע שונים (כוכבים, מים), כדי לסייע לבני ישראל במלחמתם.

דוגמאות אפשריות: "מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם".

אן: "נחל קישון גרפם".

תשובה לשאלה 17

- א. 1) ההבדל הבסיסי בדין בין פס' 12 לבין החוק החתי הוא שבמקרא העונש על רצח אדם בזדון הוא מוות, ואילו בחוק החתי העונש הוא פיצוי כספי.
- 2) ניתן לומר שבמקרא, העונש על הריגת עבד במזיד זהה לעונש על הריגת בן חורין במזיד, וניתן לומר שהוא לא זהה.
- זהה - בשני המקרים העונש הוא מוות.
- לא זהה - בהכאת עבד למוות, רק אם מת במקום, הדין: "נקם ינקם", אך אם אחר יום או יומיים ימות העבד לא יומת האדון המכה, וזה השוני מהעונש על הריגת בן חורין במזיד.



ב. אפשר לטעון שהחוק המקראי שוויוני והומאני יותר בכך שהוא אינו מבחין בין הריגת עבד במזיד להריגת בן חורין במזיד (ע"פ האפשרות הראשונה שהוצגה בסעיף הקודם), ועוד ניתן לטעון שהחוק המקראי שוויוני והומאני יותר בכך שהוא אינו מאפשר פיצוי כספי על הריגת אדם במזיד, אלא דוגל ב"נפש תמורת נפש".

תשובה לשאלה 18

א. על התלמיד להציג שתיים מן הדרישות הבאות:

- 1) "לא תהיה לו כנושה" - אל תנהג כנושה, אל תתבע בחוזקה או באלמות את החוב.
- 2) "לא תשימון עליו נשך" - אל תגבה ריבית על החוב.
- 3) "אם חבול תחבול שלמת רעך, עד בוא השמש תשיבנו לו" - אם אתה לוקח מן העני את שמלתו כמשכון, עליך להחזירה לו עם שקיעת השמש.

ב. הסיפור מלמדנו שבמציאות היה קושי לאכוף את החוק האוסר על המלווה לנהוג באכזריות כלפי הלווה ולתבוע את החוק בחוזקה, כי עובדה היא שהאלמנה התלוננה שהנושה בא לקחת את ילדיה לעבדים, דבר המעיד על גביית החוב בדרך אכזרית. מן הסיפור ניתן ללמוד על הפגיעות של החלשים בחברה (עניים, אלמנות) בימי אלישע. בחיי היומיום נאלצו עניים למכור את רכושם ולעיתים אף את ילדיהם כדי להחזיר את חובותיהם, ולא ניתן היה להושיעם במסגרת החוק, משום שהנושים היו רשאים למכור את ילדי העניים לעבדות כדי לקבל את כספם בחזרה.

תשובה לשאלה 19

- א. 1) על התלמיד לציין שתיים מבין ההאשמות הבאות בעמוס ו':
- הנביא מאשים את ההנהגה והעשירים באדישות כלפי מצוקת העם.
 - הנביא מאשים אותם בחיי נהנתנות ללא גבול.
 - הנביא מאשים אותם בחמס, בגזל של החלשים.
- על התלמיד לציין שתיים מבין ההאשמות הבאות בעמוס ח':
- הנביא מאשים את הסוחרים בפגיעה בעניים, באביונים.
 - הנביא מאשים אותם ברמאות במסחר.
 - הנביא מאשים אותם בסחר בבני אדם, או מכירת בני אדם לעבדות.



2) בעוד שבפרק ו' מתאר עמוס עונש של גלות והפסקת הנהנתנות, הרי שבפרק ח' תתרחש רעידת אדמה (או שיטפון) כעונש, ומכאן שהחטאים המתוארים בפרק ח', בהם הפגיעה בחלשים גדולה יותר, נתפסים בעיני עמוס כחמורים יותר.

ב. אזכור הנבל של דוד או רמז למזמורים שחיבר דוד, שאמורים היו לשמש את להודיה לאל ולעבודת ה' (במקדש), מעצים את חטאי העשירים שמלווים את הנאותיהם הפיזיות באמצעות כלי הנגינה.

תשובה לשאלה 20

א. המטרה של נתן הייתה לגרום לדוד להודות שחטא, או: המטרה של נתן הייתה לעורר בדוד את חוש הצדק, כדי שישפוט עצמו באופן אובייקטיבי. נתן השיג את מטרתו, ע"פ פסוק 5: "ויחר אף דוד באיש מאד ויאמר אל נתן חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת".

ב. העיקרון הוא: מידה כנגד מידה. דוגמאות:
- "את אוריה החתי הכית בחרב..." , "ועתה לא תסור חרב מביתך..."
- "ואת אשתו לקחת לך לאשה..." , "ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעך..."

